

mirifice brevi propagatus est. Quod quidem verissimum est, tum quia ipsi principes tot sunt futuri, ut S. Joannes dicit, *Apoc. v.*: « Vidi turbam magnam, quom dimmentare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et linguis, » etc.; tum etiam, quia omnes ves create, et ipsi etiam demones et homines reprobi subiecti erunt post iudicium pedibus Sanctorum, atque ad principatum eorum pertinebunt. At igitur: « Dinumerabo eos, » id est, conabor numerare, vel amicos Dei, qui principatu fruentur, vel subditos eorum; et pre multitudine numerare non potero, quia « super arenam multiplicabuntur, » id est, plures erunt quam grana arenæ in litore maris. Est autem hæc amplificatio quedam, sed familiaris divine Scripture. *Gen. xiii.*, dicit Dominus Abraham: « Faciam te sicut pulverem terræ, » id est, multiplicabo posteritatem tuam secundum multitudinem granorum pulveris terræ, quæ numerari non possunt. *Genes. xlii.*: « Crescere te faciam sicut arenam, quæ est in litore maris. » His dicitis Propheta de se loquitur, atque ostendit, ex cognitione tam ingentis gloriæ sanctorum amicorum Dei, se quoque exarsisse in affectum Dei, et desiderium participandæ ejusmodi gloriæ. « Exurrexi, » inquit, sive, ut sonat vox hebraica, *evigilavi*, ad hunc novam lucem, et surrexi per amorem et desiderium in te; « et adhuc, » id est, usque ad hoc tempus « tecum sum, » tibi inhæreo, a te pendeo, cupidus perseverandi usque in finem. Scio hæc pauca verba mille modis exponi a veteribus et recentioribus; sed piguit a describere, quæ alii dicunt, cum in ipsorum libris legi possint. SS. Patres Hilarius et Augustinus exponunt de resurrectione Christi, quos secuta Ecclesia in Missæ introitu hæc verba posuit: « Resurrexi, et adhuc tecum sum; posuisti super me manum tuam, mirabilis facta est scientia tua. » Sed nimis difficilis est continuatio verborum, si hæc ad litteram intelligantur de Christi resurrectione; ideo dicendum videtur hæc posse applicari ad Christum, quia illi maxime proprie conveniunt, quamvis de alio dicta sint: quomodo exposuimus illud: « Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam, » de humilatione et exaltatione omnium hominum; et tamen admonuimus Christi passioni et resurrectioni potissimum convenire, quo modo etiam Ecclesia in Missa de Assumptione applicat B. Virginis Deparæ illa verba: « Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea, » quoniam in eam optime conveniunt, quamvis de Maria Magdalena dicta esse consuet ad litteram, *Luc. vii.*

18. SI OCCIDERIS, DEUS, PECCATORES, VIRI SANGUINUM, DECLINATE A ME.

19. QUIA DICITIS IN COGITATIONE: ACCIPIENT IN VANITATE CIVITATES TUAS.

Dixerat Propheta justos Dei amicos valde hono-

ratos esse a Deo, et optaverat consortium eorum: nunc e contrario dicit impios inimicos Dei interficiendos justo Dei iudicio, et recusat amicitiam et consortium ipsorum. « Si occideris, Deus, peccatores, » id est, si tu, Deus, justo tuo iudicio, ut probos honorificabis et exallabis, ista peccatores reprobabis, et ad interitum sempiternum damnabis; ego nolo consortium istorum, ideo dico vobis impiis: « Viri sanguinum, declinate a me. » Vocat autem *vires sanguinum*, non solum homicidas, qui sanguinem humanum injuste fundunt, et proprie dicuntur *viri sanguinum*, sed omnes alios improbos et scelestos qui aliis nocere cupiunt, vel nocent, et occidunt animas proprias per peccatum, et animas aliorum per scandalum; et vere etiam odio habentes proximum *homicida* dici possunt, quia odium principium est homicidii. Quare S. Joannes in *epist. I.*, cap. iii, dicit: « Qui odit fratrem suum, homicida est. » Quia dicitis in cogitatione, » id est, quia cogitatis apud vos, et in corde vestro dicitis: « Accipient, » justi videlicet, « in vanitate, » id est, frustra et in vanum, « civitates tuas, » id est, civitates Dei; frustra, inquam, accipient, quia brevi auferentur ab eis. Hæc referuntur ad id quod supra dictum erat: « Nihil confortatus est principatus eorum, » id est, valde propagatus est principatus infidelium ad fidem, et impiorum ad justitiam. Quoniam igitur per propagationem Ecclesie, civitates, id est, cœtus plurimi ablati fuerant a demonum servilitate et idololatrarum dominio, ideo dicebant impii, qui reliqui erant, in corde suo, invidentes propagationi regni Christi: « Accipient in vanum civitates, » quoniam sperabant brevi fore, ut eas recuperarent. Observanda sunt aliqua hoc loco. *Primo*, magnam esse in grecis textibus varietatem, quod pertinet ad illud, *quia dicitis in cogitatione*; sed cum lectio *Vulgatæ* latine editionis concordet cum hebraica lectione, non dubitamus illam ex grecis verioram esse, quæ cum hebraica latinaque concordat. *Secundo*, in hebraico haberi, *quia dicunt tibi*; sed in nostra lectione omissum esse illud, *tibi*, quia facile subintelligi poterat; qui enim dicunt, *in cogitatione*, non verbis externis, illi non audiuntur ab hominibus, sed a solo Deo, ideo dicunt tibi Deo, non nobis hominibus. *Tertio*, illud, *civitates tuas*, recte correctum esse, cum antea haberetur *suas*; nam *tuas* habetur in textibus non solum hebraicis, sed etiam grecis et in manuscriptis latinis, et errore librarium mutatum erat in *impressis tuas in suas*.

20. NONNE QUI ODERUNT TE, DOMINE, ODERAM, ET SUPER INIMICOS TUOS TABESCEBAM?

21. PERFECTO ODIO ODERAM ILLOS, ET INIMICI FACI SUNT MIHI.

Qui evigilavit in Deum, et illi pleno corde adhesit, nihil mirum est, si profectetur se oisise eos quid Dominum oderant, et si tabescebat ex tædulo et dolore, cum videbat offendi ab impiis Dominum

suum. Quod autem dicit: « Perfecto odio, » S. Augustinus refert ad virtutem charitatis, quæ diligit personas, et odit iniquitatem. Sed potest etiam significare odium consummatum et inimicitiam irreconciliabilem; quo tamen odio vir justus persequebatur peccata, non personas; ideo enim adjungit, « inimici facit sunt mihi, » quasi dicat: Non ego illis, cum eos diligam et emendari cupiam, sed illi mihi, qui oderunt increpationem, et converti ad justitiam nolunt.

22. PROBA ME, DEUS, ET SCITO COR MEUM; INTERROGA ME, ET COGNOSCE SEMITAS MEAS.

PSALMUS CXL.

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. In finem, Psalmus David.

V. s. h. — Victori Cardium [h. Psalmus] David.

2. Eripe me, Domine, ab homine malo: a viro iniquo eripe me.

3. Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prælia.

4. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

5. Custodi me, Domine, de manu peccatoris, et ab hominibus iniquis eripe me:

Qui cogitaverunt supplantare gressus domine.

6. Absconderunt superbi laqueum mihi. Et fures extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi.

7. Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ.

8. Domine, Domine, virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meum in die belli.

9. Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatoris: cogitaverunt contra me: ne delinquas me, ne forte exaltentur.

10. Caput circumitus eorum: labor laborum ipsorum operiet eos.

11. Cadent super eos carbones, in ignem dejectos eos: in miseris non subsistent.

12. Vir linguosus non dirigitur in terra: virum injustum mala capient in interitu.

13. Cognovi quia faciet Dominus iudicium inopis, in foveas, et vindictam pauperum.

14. Veruntamen justus confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

23. ET VIDE SI VIA INIQUITATIS IN ME EST, DEDEG ME IN VIA ÆTERNA.

Quod initio dixerat Deum fecisse, nunc ipse rogat ut faciat, id est, ut pergat scrutari et examinare cor et semitas ejus, id est, cogitationes, desideria, progressus et actiones ejus. Finem autem scrutationis esse cupit, ut si Deus videat in ipso viam iniquitatis, quæ ducit ad acquirenda temporalia, abstrahat eum inde, et deducat in viam æternam, id est, ad ea cogitanda, desideranda et facienda, quæ pertinent ad bona sempiterna.

Erue me, Domine, ab homine malo: a viris iniquis serva me.

Qui cogitaverunt malitias in corde: tota die versati sunt in præliis.

Excuerunt linguam suam quasi serpens: venenum aspidum sub labiis eorum. SEMPER.

Custodi me, Domine, de manu impii, a viro iniquitatum serva me: qui cogitaverunt supplantare gressus meos.

Absconderunt superbi laqueum mihi, et fribus extenderunt rete: juxta semitam offendiculum posuerunt mihi. SEMPER.

Dixi Domino, Deus meus es tu: audi [h. auribus percipe], Domine, vocem deprecationis meæ.

Domine Deus, fortitudo salutis meæ, protexisti caput meum in die belli.

Ne des, Domine, desideria impii: scelera ejus ne effundantur, et eleventur. SEMPER.

Amaritudo convivarum meorum: labor laborum eorum operiet eos.

Cadent super eos carbones, in ignem dejectos eos, in foveas, ut non consurgant.

Vir linguosus non dirigitur in terra, virum iniquum mala capient [al. captum] in interitum.

Scio quod Dominus faciet causam inopis, iudicia pauperum.

Attamen justus confitebuntur nomini tuo: habitabunt recti cum vultu tuo.

Argumentum. — Conqueritur de hostium malitia, calumniis et insidiis, et implorat auxilium divinum contra ea.

Sclatur se spe et fiducia, quam in Deo ponit, qui non solum ipsum defendat, sed etiam hostes perdat. Exordium vers. 2-4, corpus 5-12, conclusio 13-14. Refertur potest Psalmus ad I Sam xxii, 9 seqq., xxiii, 20 seqq.

1. Præcatori, carmen Davidis.
2. Libera me, Jova, ab homine malo, a viro violentiarum (violento) defendas me.
3. Qui excogitant mala in corde, quotidie habitant bella (in dissidiis toti sunt).
4. Acum linguam suam serpentis instar, venenum aspidis est sub labiis eorum.
5. Serva me, Jova, a manibus improbi, a viro violento defendas me, qui cogitant impellere gressus meos.
6. Occultant fastuosi isti laqueum mihi et funiculos (pedicas), expandunt rete ad latus viæ (juxta viam), tendiculas ponunt mihi.
7. Dico Jovæ: Deus meus es tu; audi, Jova, vocem deprecationis meæ.
8. Jova, Domine, o robor auxilii mei, protegas caput meum in die pugnae.
9. Ne des (impleas), Jova, desiderium improbi, consilium ejus ne exire facias (ad exitum perducas): efferent e.
10. Duces eorum, qui cingunt (obsident) me, molestia laborum eorum (calumnia) obruat eos.
11. Demittant (impers.) super eos carbones ardentes, in ignem dejiciat eos Jova, in gurgites aquarum, unde non surgant.
12. Vir linguæ (calumniator) non firmus sil in terra; vir violentiæ (nomin. abs.), malum (infortunium) venetur eum pro pellendo.
13. Scio, acturum esse Jovam causam afflicti, judicium (rem) inopum.
14. Profecto justii celebrabunt nomen tuum, habitabunt recti apud faciem tuam.

NOTÆ.

Vers. 4. Serpentis lingua valde tenuis est et mobilis, ita ut veloci et crebra agitatione, presertim quum vult mordere, eandem acere videatur. — Vers. 8. Maurer, Jova, Dominus, est robur, etc. Protegas: alii, protegis, vel protexisti. Pugna, propr. armorum, vel armatura. — Vers. 9. Efferent se, volo potius superbia sese efferrent. — Vers. 10. Vel molestia laborum eorum, i. e. quæ in me decreverunt malum: ita Maurer, qui vertit, caput eorum qui cingunt me tegat, arumna laborum eorum tegat (obruat) eos, ut membrum prius ex posteriori sit complendum. Hengstenberg, præcipuum obsessionis (calumnitatis) meæ, puta eorum calumnie, in eos recidat. — Vers. 12. Malum verbi subjectum irvite accento. Hinc alius, vir violentia malo, Deus venetur, etc. Hengstenb. vir violentia malus, Deus venetur, etc. Pro pellendo, propr. ad impulsiones, i. e. ab una calumnie in alteram, donec ruat in interitum. — Vers. 14.

Apud faciem tuam, ante oculos tuos versabuntur. Similitudo a patrefamilias petita videtur, in cuius conspectu assidue versantur liberi, quos educat ac tuetur. Ita Rosenmullerus. Maurer: Licet his calverere in loco tibi sacro, in terra tibi sacra, tuoque uti præsidio: quod præpreat.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXXXIX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, Psalmus David.

Recentiores secuti Theodoretum, Psalmi hujus argumentum esse docent precationem Davidis adversus Saulem regem et ministros ejus. Sed veteres Patres, Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, argumentum esse volunt, precationem corporis Christi adversus diabolum et iniquos homines, qui instrumenta, vel satellites diaboli sunt. Sanctus autem Hilarius non solum ita exponit, sed etiam refellit expositionem quam recentiores sequuntur; dicit enim hunc Psalmum non debere exponi de Davide persecutionem patente a Saule, tum quia nihil proprie in hoc Psalmo de Saule, vel Davide dicitur; tum quia non desunt multa, quæ non videntur Saule et Davidi accommodari, ut illud, tota die constituebant prælia: non enim quotidie Saul adversus Davidem bella constituit; imo nunquam Saul prælium adversus Davidem constituit, si proprie loqui velimus; sed fugientem persequatur, vel detestantem persequatur: bella enim et prælia inter duos exercitus constituntur, non inter unum insequentem et alium fugientem. Adde quod, quando placuit Davidi de suis persecutoribus Psalmos canere, in titulo nomina eorum ponit, quod videmus in *Psalm.* cxi, cxli, cxlii, et aliis plurimis; et quia hic factum non est, dicamus cum Patribus Psalmo præsentem doctrinam generalem tradi.

EXPLICATIO PSALMI.

1. ERIPERE ME, DOMINE, AB HOMINE MALO; A VIRO INIQUITO ERIPERE ME.

Christus loquitur secundum Hilarium in persona sua et membrorum suorum; vel, quod est fere idem, loquitur corpus Christi, id est, cætus fidelium, ut alii Patres dicunt. Per *hominem malum* intelligit S. Augustinus diabolum, qui dicitur *Matth.* xiii: «Inimicus homo;» alii intelligunt homines malos, qui a diabolo excitantur et reguntur. Utrumque est verum, et simul conjungi potest, ut sensus sit: «Eripe me ab homine malo,» sive diabolo, qui est inimicus homo, per se, sive per homines sibi subjectos, me infestat, Et quemadmodum illud, *me*, non significat unum certum hominem patientem, sed cætum justorum: sic etiam illud, *ab homine malo*, non significat unum certum hominem infestantem, sed cætum iniquorum, sive omnem iniquum. Quod sequitur: «A viro iniquo eripe me,» est repetitio ejusdem rei; quamvis enim aliqui sint mali, qui non videntur esse iniqui, id est injusti, tamen aliquo modo omnis malus est iniquus, quia nocet saltem ipse sibi, nocet etiam aliis saltem exemplo; et Joannes in *epist.* I, cap. III, dixit: «Qui fecit peccatum, iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas.»

2. QUI CONSTITUEBANT INIQUITATES IN CORDE, TOTA DIE CONSTITUTEBANT PRÆLIA.

Reddit rationem cur dixerit, «eripe me,» et dicit rationem esse, quia patitur infestationem cogitationum, verborum et factorum, et infestatio-

nes tales, quæ dici possint prælia assidua, ut nullæ dentur induciæ, nulla intermissio; proinde non sine causa hortatur Apostolus *ad Ephes.* vi: «Ut sumamus armorum Dei,» græcè *συνεπίστυξαι*, id est, *omne genus armorum*, galeam, loriceam, scutum, gladium, ut possimus resistere et in omnibus perfecti stare. Ac primum de prælio cogitationum: «Qui cogitaverunt, inquit, iniquitates in corde.» Illud, *cogitaverunt*, demonstrat verum esse quod supra diximus, per *hominem malum* non intelligi unum certum hominem, ut Saulem, sed cætum iniquorum, dæmonum et hominum. Porro, *cogitare iniquitates in corde*, est meditari deceptiones, parare insidias, ordiri stratagemata. «Tota die constitutebant prælia,» id est, per omne tempus sine ulla intermissione instruebant prælia, quæ in corde meditati fuerant. Possent hæc fortasse præcipue intelligi de præliis internis cogitationum malarum, quæ opera principis tenebrarum nobis immittuntur, qualia sunt desideria impudica, tentationes, infidelitates, scrupuli et perplexitates mentis, quæ miro modo nos cruciant et perturbant.

3. ACIERUNT LINGUAS SUAS Sicut SERPENTIS, VENENUM ASPIDIS SUB LABIIS EORUM.

Hoc est alterum n. alium, quod patitur ab inimicis, malum verborum videlicet, calumiarum, detractionum, conviciorum, fraudum, et aliorum id genus malarum; et quidem finis hominum malarum conviciantium, detrahentium, fraudantium est lucrum temporale, vel vindicta temporalis. Sed finis diaboli est pertrahere hominem ad im-

patientiam, vel iracundiam, vel odium proximi, quod peccata quae inde sequuntur; potest etiam per *linguam serpentium* intelligi praedictio haereticorum, quae mollior serpit, sed lethale virus inspirat et occidit. «Acerunt, inquit, viri illi mali, linguas suas sicut serpentis,» ut facilius penetrarent in aures eius corda; «venenum aspidum» nocentissimum «sub labiis eorum» absconditum est, quod per linguam jaculantur in auditores. Illud, sicut serpentis, antea legebatur, sicut serpentes; sed merito correctum est, quia in hebraeo erat ambiguum an esset legendum, sicut serpentes, an, sicut serpentis; sed textus graecus declaraverat ambiguitatem, et posuerat, sicut serpentis. Serpentes autem in numero multitudinis, neque in hebraeo legebatur, neque in graeco; sed in sensu nulla diversitas est.

4. CUSTODI ME, DOMINE, DE MANU PECCATORIS, ET AB HOMINIBUS INIQUIS ERIPERE ME.

Hoc est tertium malum, quod ad rem ipsam pertinet, ac primum petit ceteris iustorum protectionem, ne manus peccatoris appropinquet et noceat: ubi videtur per peccatorem intelligere principem ipsum tenebrarum; deinde addit ad petitionem, ut etiam eripiat «ab hominibus iniquis,» qui membra sunt diaboli, ne et ipsi nocendi potestatem accipiant. Quid autem mali possimum timeat, et a quo liberari cupiat, explicat in duobus versiculis sequentibus.

5. QUI COGITAVERUNT SUPPLANTARE GRESSUS MEOS; ABSCONDERUNT SUPERBI LAQUEUM MIHI.

6. ET FUNES EXTENDERUNT IN LAQUEUM; JUXTA ITER SCANDALUM POSUERUNT MIHI.

«Qui cogitaverunt supplantare gressus meos.» Hic est finis principis tenebrarum, ut nos impediat a via salutis, ex qua ille irreparabiliter exiit. Itaque ipse et angeli ejus in hoc unum semper intenti sunt, ut supplantent gressus nostros, ut non ambulemus in via Domini, ut cadamus in ea, ut retrocedamus, ut saltem lente progrediamur. Id autem faciunt abscondendo et multiplicando laqueos, eosque juxta viam constituendo. «Absconderunt, inquit, superbi laqueum mihi;» non poterant demones aptius designari, quam nomine *superborum*, siquidem peccatum eorum non est ortum ex concupiscentia carnis, id est, luxuria, vel concupiscentia oculorum, id est, avaritia, sed ex sola superbia vite, quia similes Altissimo esse voluerunt. Tob. iv: «Superbiam in tuo sensu, aut in tuo verbo nunquam dominari permittas: in ipsa enim sumpsit initium omnis perditio;» et Job. x. i. dicitur diabolus: «Rex super omnes filios superbiae.» «Abscondit» autem diabolus «laqueos,» quando in actionibus humanis manifestat bonum, abscondit malum, id est, facit ut homo cogitet utilitatem, aut voluptatem, non cogitet jacturam et amaritudinem adjunctam; manifestat adultero pulchritudinem mu-

lieris, abscondit turpitudinem peccati; manifestat furi lucrum pecuniarum, abscondit jacturam regni caelorum; manifestat ambitioso excellentiam gradus altioris, abscondit periculum lapsus gravioris; denique manifestat dulcedinem culpe, abscondit amaritudinem penae. «Extendit» autem «funes in laqueos,» dum multiplicat laqueos, quasi dicat: Extendit funes, ut inde multiplices efficiantur laquei; nam cui tendit laqueum adulterii, tendit paulo post laqueum homicidii, ut adulterium tegatur: et cui tendit laqueum homicidii, tendit postea laqueum perjurii, ut justam sententiam judicis evadat. Denique «juxta iter ponit scandala,» id est laqueos; id enim sonat vox hebraica *קוֹסֵים*, laqueos et offendicula, quia in ipsa via quae est lex Domini, nulla offendicula, sive laquei esse possunt, juxta illud *Psalm. cxviii*: «Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum.» Sed cum incipimus declinare a via, ibi continuo inveniuntur laquei et offendicula. Quare unicum remedium est, caute ambulare, ut Apostolus monet, et pedem extra viam legis Domini nunquam ponere.

7. DIXI DOMINO: DEUS MEUS ES TU; EXAUDI, DOMINE, VOCEM DEPRECATIONIS MEAE.

8. DOMINE, DOMINE, VIRTUS SALUTIS MEAE; OBUMBRASTI SUPER CAPUT MEUM IN DIE BELLI.

Adversus tot pericula invocat auxilium Dei, sine quo nihil possumus facere. «Dixi, inquit, Domino: Deus meus es tu,» ac per hoc ego sum populus tuus; Dominus meus es tu, servus tuus sum ego; quare ad te pertineo, ideo exaudi vocem deprecationis meae. Deinde, ut ostendat praesentia et urgentia pericula, iterum clamat Domino: «Domine, virtus salutis meae,» id est, ideo confidenter te rogo, quia tu solus es robur, unde pendet salus mea; tu es virtus, id est, potentia et fortitudo, per quam ab inimicis salvus esse potero. «Obumbrasti super caput meum in die belli,» id est, jam alias protectionem tuam expertus, iterum ad te confugio; tu enim in die belli, cum videlicet graviter ab hostibus oppugnaretur, fuisti mihi, instar galeae; nam «obumbrasti,» et textisti auxilium tuo caput meum, ut mortem, quae mihi instabat, evaderem. Sed potest etiam hoc intelligi de umbraculo ad refrigerandum caput et totum hominem «in die belli» interioris, quod in actu concupiscentiarum consistit; homo enim fatigatus et aeternis tentationibus mali desiderii omnino arresceret et inflammaretur, nisi Deus obumbraret illi.

9. NE TRADAS ME, DOMINE, A DESIDERIO MEO PECCATORI; COGITAVERUNT CONTRA ME: NE DERELINQUAS ME, NE FORTE EXALTENTUR.

Consequenter ad superiora peti semper obumbrari ab actu mali desiderii: nisi enim concupiscentia mala nos ceperit, frustra demones tentant, frustra homines serviant. «Ne tradas, in-

quit, me, Domine,» id est, ne sinas me tradi «a desiderio meo peccatori,» demoni videlicet, vel homini tentanti. Tunc enim a desiderio nostro traditur inimicis, quando concupiscentia mala nos captivos facit, et in potestatem Satanae tradit: exempli gratia, cum vides mulierem ad concupiscendam eam, concupiscentia te reum facit, et tentationi subicit; cum persecutor mortem minatur, nihil potest tradere te diabolo, nisi desiderium vitae temporalis; cum tentator offert occasionem lucri per fraudes, nihil tetradit peccatori tentanti, nisi desiderium lucri; et idem de ceteris dici potest. «Cogitaverunt contra me, ne derelinquas me,» id est, ideo cupio ut non derelinquas me sine umbraculo gratiae tuae, quia inimici «cogitaverunt contra me,» id est, meditati sunt insidias, et si forte ceperint me, triumphabunt, et gloriabuntur, et exaltabuntur, quasi non me solum, sed etiam te superaverint. In hebraeo longe aliter habetur hic versiculus; sic enim ad verbum reddi potest: *Ne tradas, Domine, desideria impio, scelus ejus ne effundas, exaltabuntur.* Sed Septuaginta Interpretes legerunt easdem voces hebraicas alio modo, quam Rabbinii legant: nam vox illa, *מַאֲוֵה* *maavie*, quae significat desideria, potest legi *meavie*, et significat a desiderio meo, et sic legerunt Septuaginta; sic etiam illa vox *זַמְמָנו* *zemannu*, quae significat scelus ejus, potest legi *zemannu*, id est cogitaverunt; denique illud, *אֵל תִּשְׁכַּח*, potest significare ne effundas, et etiam ne avertaris, supple a me, quod est idem cum illo, ne derelinquas me. Et quamvis lectio Septuaginta Interpretum et Vulgate latinae editionis verior sit, quippe antiquissima, et quam recipiunt SS. Patres; et expositio a nobis tradita, quae est S. Augustini et Euthymii, optima nobis videatur: tamen sensus qui eruitur ex hebraico textu, quem nunc habemus secundum puncta Rabbiorum, est etiam verus, et videtur a S. Joanne Chrysostomo traditus; hic autem est sensus: *Ne tradas, Domine, desideria sua impio, id est, ne permittas impium satiare desiderium suum, quod de me perdendo habet. Ne scelus ejus effundas, id est, ne sinas scelus ejus effundi super me, ne impii exaltentur et triumphum canant.*

10. CAPUT CIRCUITUS EORUM, LABOR LABIORUM IPSORUM OPERIET EOS.

Ab hoc loco Propheta praedicit poenas quas dabitur impii, qui persecuti sunt justos. Quod autem in hoc versiculo dicitur obscure, idem est cum eo quod dicitur clarius in *Psalm. vii*: «Convertetur dolor ejus in caput ejus, et incidit in foveam quam fecit,» id est, afflictio quam paraverunt impii justis, super eos revertetur, eosque obruet. Id impii experientur in morte, et in die iudicii omnibus manifestum erit: tunc enim omnis poena iustorum convertetur in gloriam, et omnia peccata impiorum convertentur in miseriae sempiternas. «Caput, inquit, circuitus eorum,» id est,

summa insidiarum, quibus impli quasi per vias distortas circuebant, ut istos perderent, quod modo diabolus, ut leo rugiens circuit, «querens quem devoret,» tota, inquam, summa talium insidiarum «operiet eos,» in eosque recidet; et hoc idem repetens Propheta addit: «Labor laborum ipsorum operiet eos,» id est, labor, sive afflictio, et miseria, quam labiis suis procurabant justis, similiter «operiet eos,» in eosque recidet, et ipsos opprimet. In hebraeo habetur in prima persona, *caput circuitus mei, sive circuituum meorum*; sed non dubium est quin Septuaginta Interpretes habuerint in suis hebraeis codicibus in ultima littera *vau*, non *iod*, et legerint *מַסְכֵּי*, quod significat *circuitus eorum*, non, ut nunc legitur, *מַסְכֵּי*, *circuitus mei*; et veriore esse lectionem quam habuerunt Septuaginta facile unusquisque sibi persuadebit. S. Hieronymus vertit ex hebraeo, *amaritudo conviarum meorum, pro caput circuitus eorum*; et quidem verba hebraica hae etiam sententiam ferre possunt, quoniam *מַסְכֵּי* et *caput* et *venenum* significat, sed ut plurimum *pro capite*, sive principio accipitur. Sic etiam *מַסְכֵּי* significare potest *circumdatum me*, sive *accumbentium in circuitu meo*; sed tamen haec sententia ne bene cohaeret cum sequentibus verbis, et vera lectio, ut diximus, est ea quam habuerunt Septuaginta, quae lectio hae sententiam non recipit. S. Augustinus per *caput circuitus* intelligit superbiam, quae est principium peccatorum; et per *laborem laborum* intelligit mendaciam, quia laborem, qui mentiri volunt, non laborant, qui vera simpliciter dicunt. Sed haec spiritualis potius, quam litteralis expositio est; non Chrysostomum secuti sumus.

11. CADENT SUPER EOS CARBONES, IN IGNUM DEJICES EOS, IN MISERIS NON SUBSISTENT.

Pergit explicare poenas impiorum. «Cadent, inquit, super eos carbones; per carbones ignis intelliguntur acerrima supplicia; per verbum cadent significatur ea supplicia ab alto descendere, a iudicio videlicet Dei iudicis supremi. Ac, ne putaremus paucos, aut parvos tutores eos carbones, addit: «In ignem dejicies eos,» id est, tanta erit copia carbonum super eos cadentium, ut obruantur et opprimantur ab eis. Sic enim Deus in ignem dejecit impios, quia cooperiet eos igne de caelo cadente; atque ad majorem explanationem addit: «In miseris non subsistent,» id est, oppressi miseris ita jacebunt, ut se attollere et surgere, ac subsistere non possint. In graeco legitur in dativo, qui servit pro ablativo, *in igne dejicies eos*, id est, igni de caelo demisso dejicies, sed idem est sensus. Ex hebraeo pro *in miseris non subsistent*, S. Hieronymus vertit, *in foveas, ut non consurgant*. At Septuaginta reddiderunt sensum: *dejectio enim in foveas profundissimas gehennae, intolerabilis miseria est, praesertim cum iuda nulla consurgendi spes maneant*. Alii exponunt,

non subsistent, id est, non tolerabunt, et ideo deficient et morientur, sic tamen ut nunquam mortem finiant. Sed prior expositio est conformior verbis textus hebraici.

12. VIR LINGUOSUS NON DIRIGETUR IN TERRA, VIRUM INJUSTUM MALA CAPIENT IN INTERITUM.

Predicit Propheta poenas aeternas impiorum; nunc addit de poenis etiam hujus vite: «Vir, inquit, linguosus non dirigetur in terra,» id est, vir promptus ad loquendum, mendax, adulator, detractor, conviciis assuetus, rixosus, non prosperabitur in terra; ejusmodi enim odio, ut plurimum, habentur tum a bonis, tum a malis. Ideo praecipit S. Jacobus: «Sic etiam omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram,» Jac. cap. I. «Virum injustum mala capient in interitu,» non solum non dirigetur, nec prosperabitur vir linguosus, ac per hoc injustus; sed mala, quae illum capient, non erunt ad premium patientiae, ut justis esse solent, sed ad interitum sempiternum. Illud, *capient*, in graeco et in hebraeo est *venabuntur*; proinde exponendum est: *capient*, ut praedam, vel ut venationem de improviso, et non expectatam. Sic enim viri iniusti dum intenti sunt, ut capiant et spolient justos, ipsi nihil tale metuens capiuntur a diabolo, ut fera a venatore; nec solum a diabolo, sed etiam miseris multis, anxietatibus, sollicitudinibus, timoribus, amoribus capiuntur; sed hoc interest inter bonos et malos, quod bonis «omnia cooperantur in bonum,» et ad vitam; malis omnia cooperantur ad interitum et miseriam sempiternam. Illud, *in interitu*, in hebraeo et graeco habetur, *in interitum*; proinde vel in latina editione est error librariorum, vel *in interitu* debet accipi pro *ad interitum*. Posset quidem sic exponi hic locus: «Injustum mala capient in interitu,» id est, quando morietur injustus, tunc eum mala capient; et sic videtur intellexisse S. Hilarius, qui exponit hunc locum de Juda, quem mala ceperunt in interitu, quia se ipse suspensio enecavit; prior tamen expositio, quae est SS. Chrysostomi et Augustini, magis convenit textui graeco et he-

braico. Quidam modernus per vocem hebraicam מְדַבֵּרִים, contendit esse verendum *celeriter*, ut sensus sit: *Injustum mala capient celeriter*, et allegat quamdam versionem apud Chrysostomum, Sed Septuaginta et S. Hieronymus vererunt *interitum*, et moderni etiam lingua hebraica per *interitum*, ad *expulsionem*; quod idem est cum *interitu*, in quo anima expellitur a corpore, et homo expellitur a vita. Omnes Patres, imo omnes alii tractatores intelligunt per eam vocem, *interitum*, aut *ruinam*; denique S. Joannes Chrysostomus non adducit illam novam translationem ad hunc versiculum, sed ad superiorem: quare caret omni fundamento expositio moderni, sed alioqui docti expositores.

13. COGNOVI QUIA FACIET DOMINUS JUDICIUM INOPIS, ET VINDICTAM PAUPERUM.

14. VERUMTAMEN JUSTI CONFITEBUNTUR NOMINI TUI, ET HABITABUNT RECTI CUM VULTU TUI.

Concludit certam esse liberationem et felicitatem justorum, ut etiam supplicia et miseriam impiorum. «Cognovi, inquit, quia faciet Dominus judicium inopis,» id est, certo scio, tum ab experimento proprio, tum ab exemplis majorum, tum ab ipsa Dei justitia et promissis, curae esse Deo viros humiles et pauperes, qui etiam si divitiae forte affluant, non apponunt illis cor ut ad res proprias, sed oeconomicos Dei se esse intelligunt. «Cognovi, inquit, quod Dominus» sine dubio justissime iudicabit causas pauperum suorum, et vindictam faciet illorum, puniens digna animadversione persecutores eorum. Ipsi autem «justi confitebuntur nomini Domini,» non sibi tribuentes innocentiam, sed gloriam dantes gratiae ejus; vel etiam «confitebuntur,» id est, laudabunt in aeternum Dominum, sicut in aeternum habitabunt in domo ejus cum vultu ipsius, videntes eum facie ad faciem, et fruentes visione ejus. *Habitare cum vultu Dei* est eum videre, et cognoscere sicuti est: ex vultu enim persona cognoscitur; nam si totum hominem videas, vultu solo excepto, non eum cognoscas; sin autem vultum solum videas, reliquum corpus non videas, omnino cognoscas.

PSALMUS CXLI

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — *Psalmus David.*

1. Domine, clamavi ad te, exaudi me: intendente voci meae, cum clamavero ad te.

2. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

V. s. H. — *Canticum [h. Psalmus] David.*

Domine, clamavi ad te, festina mihi: exaudi [h. *curtus percipe*] vocem meam clamantis ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum [h. *palmarum*] sacrificium vespertinum.

3. Pone, Domine, custodiam ori meo, et os tui circumstantia labiis meis.

4. Non declines cor meum in verbum malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem, et non communicabo cum electis eorum.

5. Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum. 6. Absorpti sunt juncti petrae iudices eorum.

Audient verba mea quoniam potuerunt. 7. Sicut crassitudo terrae erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum.

8. Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.

9. Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem.

10. Cadent in reticulo ejus peccatores: singulariter sum ego, donec transeam.

Pone, Domine, custodiam ori meo: serva paupertatem laborum meorum.

Ne declines cor meum in verbum malum, volvere cogitationes impias cum viris operantibus iniquitatem: neque comedere in deliciis eorum.

Corripiat me justus in misericordia, et arguet me, oleum amaritudinis non impinguet caput meum:

Quia adhuc oratio mea pro malitiis eorum: sublata sunt juxta petram iudices eorum, et audient verba mea, quoniam decora sunt.

Sicut agricola cum scindit terram: sic dissipata sunt ossa nostra in ore inferni [al. *inferi*].

Quia ad te, Domine Deus, oculi mei: in te speravi, ne evacues animam meam.

Custodi me de manibus laquei, quem [al. *quod*] posuerunt mihi: de offendiculis operantium iniquitatem.

Incident in rete ejus impii: simul autem ego transibo.

Argumentum. — Difficillimum intellectu carmen ad persecutionem Saulis referri potest, sive quum Davidis in spelunca Engedjiana ad interficiendum Saulum a comitibus instigatus fuit; sive quum, audita Sauli morte, illius occisorem interfeci jussit. Ewaldus ita dividit: vers. 1-2, 2-7, 8-10. Maurer vero: Strophae tres: vers. 1-4, audi preces meas, Jova, ne quid dicere me sinas tibi contrarium, ne delabi me sinas ad facinora improborum, allectum nefandis illorum epulis; 5-7, non est, quod non laetetur Deo meo; imo si praecipies deus iterum principes, tunc me grata canentem audietis, quanquam nunc quidem ossa nostra terram tegunt; 8-10, defende me, Jova, ab illorum insidiis, pereant suis ipsorum artibus, me salvo et incolunt.

1. Carmen Davidis.

Jova, invoco te, festina ad me, audi vocem meam, quum voce ad te.

2. Dirigatur oratio mea pro suffimento coram te, elatio manuum mearum (preces meae) pro sacrificio vespertino.

3. Pone, Jova, custodiam ori meo, custodiam age ad valvam laborum meorum.

4. Ne declines cor meum ad rem malam, ad patrandum facinora in impietate (impie) cum viris facientibus scelus, neve comedam de cupediis eorum.

5. Tundat me Justus (Deus): benevolentia est, et castiget me: oleum capitis est,

quod non rennet caput meum; quod si iterum castiget me, nec irritabor, sed preces meae manent in malis eorum (dum mali sunt).

6. Dimissi sunt (liberi et incolomes) per latera petrae principes eorum, et audiverunt verba mea esse suavia.

7. Ut si quis findit et secat in terra,
sparsa sunt ossa nostra ad oras orci.
8. Nam ad te, Jova, Domine, *directi sunt oculi mei*;
in te confido, ne effundas vitam meam.
9. Serva me a laqueo, *quem* ponant mihi,
atque a tendiculis malefactorum.
10. Cadant in retia *quisque* sua improbi,
omnia (pericula) ego donec præteriero (evasero).

NOTE.

Vers. 2. *Dirigatur*: Hengstenberg, *devoctatur*; Maurer, *paratae sunt preces mea*, etc., i. e. nunquam intermitto preces ad te fundere, quemadmodum singulis diebus stato tempore, mane et vesperi, thymiamata tibi offeruntur. *Vespertinae* tantum oblationis mentio fit, sive quia matutina solemnior erat, sive quia vesperi has preces Davides fecit ad Deum; simplicius alii de matutino simul sacrificio interpretantur *σπυδοβολαία*. — Vers. 3. *Pone*, etc., ne quid impatienter aut temere adversus te et homines effutiam. — Vers. 4. *Declines*, delabi sinas. — Vers. 5. *Benevolentia*, beneficii loco hoc sum habiturus. *In malis eorum*, dum illi male agunt. — Vers. 6. Cf. I Sam. xxii, 1; xxiv, 1. — Vers. 7. Ut glebae, quas findit et secat arator, ita ossa nostra, etc. Versiculos 5-7 ita interpretatur Hengstenberg: *Percutit me justus Deus misericorditer et reprehendit me, oleo tamen capitis non abstinere* (a נָדָו, fut. hiph. pro נָדָו, propr. *removeat caput meum*; si adhuc nimis affligunt me inimici mei, tunc oratio mea adversus eorum gravitates. *Præcipitabuntur in petram iudices eorum*, et tunc audient verba mea quia dulcia, eos hortabor ad Jovam agnoscendum et colendum. *Sicut sulcans et findens terram*, ut deinde germinet semen et fruges producat, ita sparsa sunt ossa nostra ad oram orci, non ut omnino moriar, sed ut post castigationem refloueam. Nam, vers. 8, etc. Maurer vero: *Tundit* (punit) *me justus* (Deus) *clementer et castigat me*, i. e. etiamsi Jova me puniat, tamen poena me afficit leni, merito minori. *Oleo capitis non est quod recuset caput meum*, non est quod desinam in ipsis honorem ungere caput, et participem me faciam epularum sacrificium in honorem falsorum deorum instructorum (vers. 4). *Quando magis etiam*, si me castiget severius Jova, *preces meae sunt* (manent) *in malis illorum*, dum illi male agunt. *Si dejecti* (precipitati) *fuertint ad seu per latera petrae* (pene genus apud Judaeos et Romanos usitatum) *principes eorum* (improborum) qui nos ad colendos deos commentitios impellunt (vers. 4), *tunc audient isti improbi verba mea esse suavia*, audient me grata contentem, erumpentem in voces letas, non deorum falsorum, sed Dei veri, qui nos liberaverit, in honorem. *Ut si quis findit et secat in terra*, longas facit series sulcorum, sic ossa nostra longa serie sparsa sunt voranda ori (hauchus) *oret*. — Vers. 8. Nam: redit ad sententiam vers. 4 et 5 expressam. Vel verte *sed*, utpote post negationem. *Effundas*, propr. *demdes*, *evacues*, puta vita, prosperitate aut spe. — Vers. 9. *Laqueo*, propr. *manibus* (potestate) *retis*. — Vers. 10. Vel, *omnes simul istos dum transeam, avugiam*, propr. *simul ego atque vel dum*, etc.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXL.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Psalmus David.

Hic Psalmus ejusdem argumenti est cum superiore. Notat autem S. Joannes Chrysostomus, decreto Patrum dia solitum hunc Psalmum quotidie ad Vesperas, quemadmodum Psalmus lxi dicitur quotidie ad Laudes matutinas. Uterque igitur est ardens oratio ad Deum, sed ille matutinus fugat tenebras noctis, et conciliat nobis solem iustitiae; iste vespertinus abstergit maculas peccatorum interdu contractas, ut securi requiescamus in nocte.

EXPLICATIO PSALMI.

1. DOMINE, CLAMAVI AD TE, EXAUDI ME; INTENDE VOCI MEAE, CUM CLAMAVERO AD TE.

Verba sunt corporis Christi, sive coetus fidelium inter hostium agmina constituti. « Domine, clamavi ad te, » ut auxilium ferres inter tot pericula laboranti, et quia clamavi, id est, magna voce interiori magnæque affectu cordis invocavi te, « exaudi me. » In hebræo est, *festina mihi*, id est, ad adjuvandum me festina, et sic re ipsa et factis exaudi me. Neque solum hodie clamantem « exaudi me, » sed « intende voci meae, cum clamavero ad te, » id est, quotiescumque clamavero ad te, tu quoque intende voci meae aures tuas.

2. DIRIGATUR ORATIO MEA SICUT INCENSUM IN CONSPPECTU TUI; ELEVATIO MANUM MEARUM SACRIFICIUM VESPERTINUM.

Explicat nunc quid petat, et in quo velit exaudiri a Deo. Ac primum recto ordine petit ut Deus adjuvet eum in bene orando: nam, ut Apostolus dicit, « quid oremus nescimus, » et pari ratione, quomodo oremus nescimus, nisi spiritus adjuvet infirmitatem nostram. Petit ergo ut Deus illi auxilio gratiæ suæ adsit, ut bene oret. Qualitates autem bonæ orationis declarat similitudine thymiamatis, quod offerabatur in templo, ex præcepto Dei, mane et vespere, *Exod. xxx.* « Dirigatur, inquit, oratio mea sicut incensum, » id est, hoc primum peto, ut per gratiam tuam oratio mea dirigatur ad te ad modum thymiamatis. Porro thymiamata illud has habebat qualitates. *Primo*, constabat ex quatuor generibus aromatum, thure, galbano, onyche, stacte, ut S. Hilarius monet: hinc efficiebatur odor suavissimus. *Secundo*, offerabatur in templi parte nobilissima, et interiori, quæ dicebatur Sancta Sanctorum, ubi erant tabulae testamenti et altare aureum. *Tertio*, offerabatur super ignem, et inde excitabatur fumus recta sursum ascendens. Quatuor aromata sunt quatuor virtutes, fides, fiducia, charitas et humilitas: ex his componitur oratio Deo gratissima. Templum Dei est homo: « Vos estis, inquit Apostolus, templum Dei, » I Cor. vi; sed pars interior est anima in cuius mente est lex Domini, digito Dei scripta; et in cuius voluntate est altare aureum, cor videlicet mundum, et ornatum gratia Dei. Summus Sacerdos est Christus: per illum enim, ut advocatum nostrum, semper orare debemus, et ideo singulas preces concludimus per Dominum nostrum Jesum Christum. Denique ignis, qui fumum suavissimum, et directe sursum ascendentem excitat, est fervor desiderii: sed in recta ascensione notatur recta intentio, et iugis attentio; omni enim orant ut videantur ab hominibus, illi

aura temporali detorquent incensum, ut non recta ascendat; illi etiam qui evagationes mentis habent, non dirigunt orationem ut debent: evagationes enim veluti flatus ventorum distrahunt et dissipant fumum orationis, ut non recta sursum ascendat; et quia valde difficile est liberari ab omni evagatione mentis, ideo Propheta hujus rei proprie meminit dicens: « Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. » Quod sequitur: « Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum, » ejusdem rei repetitio est; nam per *elevationem* manuum oratio significatur, quia elevando manus orare solebant Hebræi, ut etiam nos facimus. *Psalm. cxxxiii*: « In noctibus extolite manus vestras in sancta, et benedicite Domino; » et Apostolus I Tim. ii: « Levantes puras manus sine ira et disceptatione. » Itaque a ritu elevandi manus significatur oratio. Per *sacrificium vespertinum* intelligitur oblatio incensi, quæ vespere fiebat. Est igitur sensus: « Elevatio manuum mearum, » id est, oratio quam elevatis manibus fundo, sit veluti sacrificium incensi, quod ad vespere offerabatur. Nisi magis placeat, per *sacrificium vespertinum* intelligi maclationem Agni immaculati, quæ vespere fiebat. Cur autem Propheta orationem suam similem esse sacrificio vespertino potius quam matutino, cum tam oblatio thymiamatis, quam agni maclatio fieret mane et vespere; ratio est, vel quia Psalmum hunc cecinit David ad vespere, ut etiam Ecclesia christiana in Vesperis eundem Psalmum canit; vel quia sacrificium vespertinum nobilior erat, quia figura erat sacrificii crucis, quod ad vespere factum est.

3. PONE, DOMINE, CUSTODIAM ORI MEO, ET OS-
TIIUM CIRCUMSTANTIE LABII MEI.

Hec est secunda petitio quam exaudiri cupit a Domino, ut videlicet detur sibi donum loquendi et tacendi, quando oportet: nam « qui non offendit verbo, hic perfectus est vir, » ut dicit S. Jacobus cap. iii; et « aliud est tempus loquendi, aliud tacendi, » ut dicitur *Ecl. iii.* Sumit autem Propheta, ut hæc explicet, metaphoram a custodia portarum domus, vel civitatis: duo enim sunt necessaria ad hoc, ut exeant qui debent exire, et non exeant qui non debent exire: janitor et ostium; nam ostium sine janitore non sufficit, quia vel semper erit apertum, vel semper clausum; janitor sine ostio non facile potest custodire portam, nisi semper vigilet, et vires habeat ad impediendum ne quis ingrediat vel egrediat ipso invito: sed cum ostium et osliarius adsunt, omnia sunt tuta et facilia. Ait igitur: « Pone, Domine, custodiam ori meo, » id est, os meum esse quasi porta, unde exeunt verba, et per verba exeunt cogitata et facta, ideo rogo ut adhibeas custodiam, janitorem videlicet, qui diligenter custodiat. « Et

ostium circumstantiæ labis meis, » id est, quia solus janitor egre custodire potest hanc portam, rogo etiam ut apponas *os, non circumstantia*, id est, ostium circumstantis, sive ostium munitionis, id est, munitioni et forte, ut expugnari non possit; in hebræo ad verbum *ostium* legitur: *Custodiam super ostium laborum meorum*, et seruus sit: «Pone custodiam ori meo, » custodiam, inquam, super ostium laborum meorum: sed eadem sententia est. Porro ostiarius et ostium significant in presenti duo dona Spiritus Sancti: unum ex parte intellectus, ut sciat homo quando, et quomodo, et quid loqui, vel tacere debeat; alterum ex parte voluntatis, ut audeat loqui quod oportet, et timeat loqui quod non oportet, quæ dona tractantur *Isai. xi*: « Spiritus consilii et fortitudinis; » quæ sunt fore eadem cum virtutibus prudentia et charitate. Non autem hæc ita petuntur a Deo, ut non debeamus etiam nos diligentiam adhibere, ut custodiam os nostrum, sed ut intelligamus ipsam etiam diligentiam nostram donum esse Dei, et in nullo gloriemur, quando nostrum nihil est, ut monet S. Cyrilianus lib. III ad *Quirinum*, cap. IV.

4. NON DECLINES COR MEUM IN VERBA MALITIÆ, AD EXCUSANDAS EXCUSATIONES IN PECCATIS.

Hæc est tertia petitio, ut, quoniam adhibita etiam omni custodia, tamen fragilitas humana facit ut septies in die cadat justus, et in multis offendamus omnes, Deus auxilio suo nobis concedat, ut peccata libere confiteamur, ne dum excusando sani videri volumus, a cœlesti medico non sanemur. « Non declines, inquit, cor meum in verba malitiæ, » id est, non permittas ut, quando peccavimus, cor nostrum declinet in verba mendacii et simulationis. « Ad excusandas excusationes in peccatis, » id est, ad excusanda peccata variis pretextibus: nam *excusare excusationes*, phrasi hebræica, est facere excusationes, id est, texere pretextus, quomodo dicunt, *præitari prælia*, pro *facere prælia*, et *judicare iudicia*, pro *facere iudicia*. In hebræo est verbum generale *לָרַח*, quod *operari* significat; itaque verti poterat, *ad operandas operationes in peccatis*. Sed Septuaginta declaraverunt per *operari*, hoc loco, significari *protere*, quod est idem cum *excusare*. Ipsi etiam Rabbinii docent, *hatal* non esse operari quomodocumque, sed operari ex occasione et pretexto.

5. CUM HOMINIBUS OPERANTIBUS INIQUITATEM, ET NON COMMUNICABO CUM ELECTIS EORUM.

Quarta petitio est, ut custodiat nos Deus a consuetudine et familiaritate impiorum: multi enim innocentes conservarent, nisi in perversos amicos et sodales incidere. Porro pars prima hujus versiculi pendet a versiculo superiore, et hic est sensus: « Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis cum hominibus operantibus iniquitatem, » id est, non patiaris me querere excusationes peccatorum, ut

ii faciant, qui iniqui sunt, ut non fiam socius eorum. « Et non communicabo cum electis eorum, » id est, et sic per gratiam tuam adjuvus non communicabo cum convivis eorum, sed fugiam ipsorum consortium. Illud, *non communicabo*, in græco est, *non combinato*, et sic legitur S. Hilarius et Augustinus; sed idem est sensus: nam *combinare* est conjungi binos et binos, ut cum duo socii conjunguntur in mensa, vel in opere aliquo. In hebræo est, *non comedam*, id est, non convivor, non assidebo in mensa. Itaque unus textus alium declarat, ac per hoc, *non communicabo*, idem est, ac si dixisset: Non communicabo in mensa; et hoc ipsum magis declaratur ex verbis sequentibus: nam *cum electis eorum* non significat, ut ii existimant, qui verba hebræica non legerunt, cum viris electis; sed, cum electis cibis, sive, ut vox hebræica sonat, *cum dulcibus suis eorum*. Itaque sensus est: « Non communicabo cum electis cibis eorum, » id est, non ero particeps familiaritatis conviviorumque ipsorum. Quamvis enim ubique noceat malorum conversatio, sed nusquam magis quam in conviviis et comotationibus.

6. CORRIPIET ME JUSTUS IN MISERICORDIA, ET INCREPABIT ME: OLEUM AUTEM PECCATORIS NON IMPINGUET CAPUT MEUM.

Quinta petitio est, ut ex gratia Dei incidamus in amicos ex charitate corripentes, non in adulatores falsis laudibus blandientes et decipientes. Et hoc unum ex magnis Dei beneficiis est, ut inveniamus fideles amicos, qui vera nobis de nobis dicant, et nos ex magno Dei beneficio libenter eos audiamus, et ex corde gratias agamus. Nam apud eos qui de mundo sunt, et qui hoc Dei donum non acceperunt, « obsequium amicos, veritas odium parit. » « Corripiet, inquit, me justus in misericordia, » id est reprehendet, ac, ut vox hebræica sonat, *feriet* me peccantem vir justus, ut sanet non injustus, ut occidat; « in misericordia, » in charitate, quia miseretur languentis; non in iracundia et felle amaritudinis, quia ulcisci cupit injuriam; iste, inquam, « increpabit me, » severius castigans delicta mea. « Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum: » *oleum peccatoris*, id est unguentum, quod suaviter et cum voluplate perungitur caput, significat blandiloquentiam adulatoris, qui peccata extenuat, vel excusat, imo etiam sub aliquo colore ut benefacta laudet. In hebræo explicatur utrumque simul, et suavitas, et perniciosa adulationis: dicitur enim, *oleum venet*, sive *amaritudinis*, ut verit S. Hieronymus; et est in verbis elegans allusio: nam *venenum* et *caput* eadem voce significantur; *rosh* enim et *caput* et *venenum* significat. Itaque ait: *Oleum rosh* non impinguet meum *rosh*. Neque est admittenda eorum expositio, qui utroque loco per *וַיִּשְׁחַט* intelligi volunt *caput*, et per *וַיִּשְׁחַט* accipiunt *oleum* principale et pretiosum, et sensum esse volunt: « Corripiet me justus in

misericordia, » quia correptio fraterna est oleum principale, quod non destruit caput. Hæc, inquam, expositio non est admittenda, quia non solum repugnat Vulgatae editioni, sed etiam versioni S. Hieronymi et Septuaginta Interpretum, et expositioni omnium veterum Patrum latinorum et græcorum; neque obstat quod pro *impinguet* in hebræo est *franget*: nam non est certum verbum *רָצַח* significare *franget*, cum desit littera *aleph* in fine, et cum Septuaginta et S. Hieronymus verterint *impinguet*. Adde etiam quod vox *impinguet* non repugnat voci hebræicæ, quæ *frangere* et *destruere* significare dicitur, imo cum ea optime cohaeret: nam ideo Septuaginta Interpretes non dixerunt *frangit*, aut *perfundat*, quæ verba in bonum sonant, sed *impinguet*, quod sonat in malum: pinguedo enim deformat et destruit caput; et prudentissime consideraverunt Septuaginta Viri oleo non posse frangi aut destrui caput, quasi malleo contunderetur, sed destrui per deformationem, quam pinguedo adfert; ideo non dixerunt, *non destruat*, sed, *non impinguet caput meum*.

7. QUONIAM ADHUC ET ORATIO MEA IN BENEPLACITIS EORUM: ABSORPTI SUNT JUNCTI PETRÆ JUDICES EORUM.

Hic versiculus omnium iudicio obscurissimus hinc sensum ex Chrysostomo habere potest: Non solum non communicabo cum impiis, sed adhuc oratio mea ad Deum est in « beneplacitum eorum, » id est, adversus eorum vitia et scelera, in quibus ipsi sibi placent. Sed ipsi brevi peribunt, sicut iudices eorum, id est, principes eorum, et duces aliorum ad malum. « Absorpti sunt juncti petrae, » id est, allisi ad petras perierunt. In hebræo est, *præcipitati sunt ad manus petrae*, et sensus est idem; significatur enim velox interitus impiorum, qualis est eorum qui absorbenitur a fluctibus marinis, dum agitati ab undis alliduntur ad scopulos. S. Augustinus existimat prædicti conversionem infidelium superbiorum, ut sensus sit: Veniet tempus, quando oratio mea, quæ est: « Dimitte nobis debita nostra, » erit in beneplacitis eorum, id est, placebit, et frequentabitur ab eis: nam iudices eorum, philosophi gentiles, qui de virtutibus et vitiis judicabant, « juncti petrae, » id est, comparati ad Christum, « absorpti sunt, » evanuerunt, et nihil scivisse ostensi sunt; sed prior expositio est magis litteralis et communis recepta.

8. AUDIENT VERBA MEA, QUONIAM POTERUNT; Sicut CRASSITUDO TERRÆ ERUPIT EST SUPER TERRAM.

Redit ad id quod dixerat: « Oratio mea in beneplacitis eorum; » et addit multos impios, qui sibi ipsi peccatis complacebant, audituros verba sua, et per ea convertendos esse ad Deum: quomodo enim terra durities aratro scinditur super

terram, sic humanum cor scinditur potentia et efficacia verbi Dei. « Audient, » inquit, illi pro quibus oratio a me fiebat, « verba mea, quoniam » ea verba « poterunt, » sive, ut legit S. Augustinus, *prævaluerunt*, efficacissima fuerunt ad confertura corda eorum; « sicut crassitudo terræ erupta est super terram, » id est, sicut durities et crassities terræ rumpi solet vi ligonis, aut aratri super terram. In hebræo et aliquibus græcis habetur: *Audient verba mea, quoniam dulciora, sive decora fuerunt*; eod. idem est sensus: verba enim tunc sunt potentia et efficacia, et prevalent in animis hominum, quando dulciora et decora sunt, atque adeo placent, et delectant, et persuadent.

9. DISSIPATA SUNT OSSA NOSTRA SECUS INFERNUM: QUIA AD TE, DOMINE, DOMINE, OCULI MEI: IN TE SPERAVI, NON AUFERAS ANIMAM MEAM.

Hæc est ultima petitio, quam exaudiri initio Psalmi postulaverat, ut videlicet Deus liberet animas nostras ab omni periculo tentationum. « Dissipata sunt, inquit, ossa nostra secus infernum, » id est, propter multitudinem et gravitatem tentationum, virtus et fortitudo nostra, quæ per « ossa » significatur ita dispersa, infirmata, et debilitata est, ut ad os inferni pene pervenerit, ut videlicet pene ad nihilum redacta sit; et quia in his omnibus, « ad te, Domine, » sunt « oculi mei, » ad auxilium tuum respexit, « in te speravi, » oro ut « non auferas animam meam, » id est, non sinas tolli vitam meam, non patiaris me perire. Juxta interpositionem hebræicam conjungitur illa: *Sicut crassitudo terræ erupta est super terram, dissipata sunt ossa nostra secus infernum*, ut sensus sit: Quemadmodum terra scinditur aratro, et rumpitur, ita ut partes terræ hinc inde spargantur, ita dissipata sunt ossa nostra secus infernum in magna tribulatione; sed nos interpositionem græcæ et latinæ secuti sumus, quoniam interpositio non est ab ipso Propheta apposta, sed ab Interpretibus addita.

10. CUSTODI ME A LAQUEO QUEM STATUERUNT MIHI, ET A SCANDALIS OPERANTIBUS INIQUITATEM.

Declarat unde timeat mortem; ac dicit se timere a laqueis et a scandalis; id est, a tentatione diaboli, et a malis exemplis hominum. « Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi » insidiatores, sive is laqueus sit concupiscentia carnis, sive concupiscentia oculorum, sive superbia vite; « et a scandalis operantium iniquitatem, » id est, ab exemplis carnalium, cupidorum et superbiorum. Quamvis in hebræo sit potius repetitio ejusdem rei, id est, a laqueo quem posuerunt mihi, et a musculis, sive laqueis operantium iniquitatem, tamen in sensu non est discrepantia; nam scandalum quoque est genus laquei et musculi.

41. CADENT IN RETIACULO EJUS PECCATORES : SINGULARITER SUM EGO, DONEC TRANSEAM.

Docet in fine illos tandem castros esse in retia diaboli, qui amant peccata; se autem et sui similes, qui oderunt peccata, liberos evasuros: quæ admonitio demonstrat hominem esse liberi arbitrii, et simul valde consolatur eos qui timent Deum. « Cadent, inquit, in retiaculo ejus, » id est, in rete principis venatorum qui est diabolus, « peccatores, » id est, qui delectantur peccatis, qui sunt et esse volunt peccatores. « Singulariter sum ego, donec transeam, » id est, ego autem solitarius ero, donec transeam omnes laqueos et retia; de mundo non ero, quamvis in mundo ut peregrinus esse cogar, donec transeam ad patriam, ubi nulla erunt pericula. Per pronomen *ejus* aliqui intelligunt Deum, ut sensus sit, peccatores capiendos reibus Dei ad supplicium. Ita Chrysostomus et Theodoretus; sed quia illud,

ejus, est relativum ad aliquid antea nominatum, et Dei nulla mentio facta est, ideo probat illud est referri ad diabolum principem peccatorum, ut S. Hilarius exponit. Illud autem, *singulariter sum ego*, S. Augustinus exponit de Christo, qui in passione fuit relictus solus, cum omnes discipuli fugerint, et in rete diaboli per negationem, vel proditorem, vel nimium metum, vel scandalum acceptum aliquo modo inciderint. Ipse enim Dominus ait: « Omnes vos scandalum patiemini in me in nocte ista, » *Matth.* xxvi; et futurum est, « ut dispergami in propria, et me solum relinquatis, » *Joan.* xvi. Sed hæc expositio vera et pia non videtur literalis; et ideo Chrysostomum potius in expositione literali secuti sumus; qui S. Joannes Chrysostomus rectissime monet, non satis esse, si aliquo tempore singulares simus et solitarii, ac penitus segregati a moribus peccatorum; sed necesse esse ut tales simus, donec transeamus, perseverantes usque ad vite finem.

PSALMUS CXLII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio.*

2. Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

3. Effundo in conspectu ejus orationem meam, et tribulationem meam ante ipsum pronuntio:

4. In deficiendo ex me spiritum meum, et tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5. Considerabam ad dexteram, et videbam; et non erat qui cognosceret me.

Periit fuga a me, et non est qui requirat animam meam.

6. Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

7. Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.

Libera me a persecutoribus meis: quia confortati sunt super me.

8. Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo: me exspectant justi, donec retribuas mihi.

Argumentum. — Preces ardentissimæ destituti prorsus ac desperantis ab omni humana ope, et solo Deo tentis. Titulus habet, in specu hunc Psalmum a Davide factum. At in quonam? Num in Adulamico, an Engeddino? Nil refert ad intelligendum Psalmum. Strophæ duæ: vers. 2-5, deprecatio; 6-8, spes.

V. s. h. — *Eruditio David, cum esset in spelunca, oratio.*

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

Effundam in conspectu ejus eloquium meum: tribulationem meam coram illo annuntiabo:

Cum anxius fuerit in me spiritus meus: tu enim nosti semitas meam. In via hac, qua ambulabo, absconderunt laqueum mihi.

Respice ad dexteram, et vide quia non sit qui cognoscat me.

Periit fuga a me, et non est qui quærat animam meam.

Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea: pars mea in terra viventium.

Ausculta deprecationem meam, quoniam infirmatus sum nimis.

Libera me a persecutoribus meis, quoniam confortati sunt super me.

Educ de carcere animam meam, ut confitear nomini tuo:

In me coronabuntur justi, cum retribuieris mihi.

1. Carmen Davidis, *compositum* quum esset in spelunca; preces.

2. Voce mea ad Jovam clamo, voce mea ad Jovam supplex oro.

3. Effundo coram illo querelam meam, angustias (ærumnas) coram eo notas facio.

4. Cum languet (deficit) apud me spiritus (animus, vita) meus, (hoc me solatur quod) tu cognitam habes semitam (sortem) meam; (scis, inquam, quod) in via, quam ingredi debeo, occultant laqueum mihi.

5. Adspice dexteram meam, et vide, et nemo est mihi qui me cognoscat (opituletur); evanuit refugium (vel *evasio*) a me, nemo est qui quærat de me (me curet).

6. Clamo ad te, Jova; dico: Tu es refugium meum, portio mea in terra viventium (in his terris);

7. Attende ad vociferationem meam, nam debilis (exhaustus) sum vehementer; libera me a persecutoribus meis, nam fortiores (valentiores) sunt me.

8. Educ e carcere (angustiis; alii, *spelunca*) animam meam (me), ut celebrem nomen tuum, me circumdabunt justi quod benefeceris mihi.

NOTE.

Vers. 1. *Carmen*, propr. *maskil*: vid. ad Ps. xlii, 1. — Vers. 5. *Adspice dexteram*, qui locus est adjuvantis, et vide, num adjutor aliquis mihi adsit. — Vers. 8. *Circumdabunt justi*, de salute mea letaturi, eam mihi gratulaturi, tuarumque laudum futuri mecum. Alii, ut Vulgatus.

BELLARMINI EXPLANATIO

PSALMUS CXLII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Intellectus David cum esset in spelunca, Oratio.

Titulus demonstrat tempus, et locum, et occasionem, et materiam Psalmi. Tempus fuit cum fugisset a Saule ad regem Achis, et ab illo etiam male habitus contulisset se in speluncam Odollam solus atque in maximo vite periculo constitutus, ut habemus lib. I *Reg.* cap. xxi. Locus est ipsa spelunca Odolla: nam quod alii dicunt de spelunca Engaddi, de qua lib. I *Reg.* cap. xxiv, non est probabile, quia in hac secunda spelunca Saul potius in periculo vite fuit, quam David. Occasio fuit persecutio Saulis et periculum a rege Achis. Denique materia, sive argumentum, est oratio ad Deum, qua liberationem petit a periculo imminente. Sensus tituli hic est: *Intellectus David*, id est, in hoc Psalmo declaratur prudentia et sapientia David, qui cum esset delitescens in spelunca, sapienter cogitavit unicam remedium in tantis malis esse orationem ad Deum. Recte autem totus hic Psalmus altiore sensu refertur ad Christum filium David, cum oraret in horto, vel in cruce desertus ab omnibus, et in mortis presentissima periculo constitutus.

EXPLICATIO PSALMI.

1. VOCE MEA AD DOMINUM CLAMAVI, VOCE MEA AD DOMINUM DEPRECATUS SUM.

2. EFFUNDO IN CONSPECTU EJUS ORATIONEM MEAM, ET TRIBULATIONEM MEAM ANTE IPSUM PRONUNTIO.

Hoc principium Psalmi nihil aliud continet, nisi argumentum, quod videlicet David orationem fundat ad Deum; sed verba singula consideranda sunt. Illud, *voce mea*, significat Davidem non orasse sola voce corporis sui, ut faciunt qui non intelligunt, vel non attendunt quid dicant; sed orasse voce sua, quam ipse in corde formabat, et per organum corporis etiam foris emittebat. Illud, *clamavi*, significat, ut alias diximus, vehementiam desiderii. Illud, *deprecatus sum*, est explicatio clamoris: clamant enim ad Dominum etiam qui blasphemant et maledicunt, sed non orant, hic autem precando et invocando clamabat. Illud, *effundo orationem in conspectu ejus*, significat orationem illam factam fuisse, ubi solus Deus videbat, in spelunca, quasi in clauso cubiculo, ut Dominus postea monuit esse orandum; sed preterea significat precipuum clamorem fuisse in corde, ubi revera solus Deus conspiciat. Illud, *et tribulationem meam ante ipsum pronuntio*, est explicatio præcedentium verborum: nam *effundere orationem in conspectu ejus, et tribulationem ante ipsum pronuntiare*, idem sunt; tunc enim effunditur oratio, cum tota paulatim ex vase cordis producit, ut ab aliquo videatur; hoc autem fit, cum tribulatio in oratione per partes ad aures audientis pronuntiatur.

3. IN DEFICIENDO EX ME SPIRITUM MEUM, ET TU COGNOVISTI SEMITAS MEAS.

Explicat cur et quando pronuntiaverit tribulationem suam coram Deo. « In deficiento, inquit, ex me spiritum meum, » cum ex me fere discederet spiritus meus vitalis; cum deficeret vita mea, et in vicinia mortis essem. Vox hebraica significat *angustiari, deficere, construngi et operire seipsum*, ut faciunt qui valde timent. Id autem optime Davidi in spelunca latitanti, et in magno vite periculo constituto, sed verius convenit Christo in horto, vel in cruce oranti. S. Augustinus applicat sanctis martyribus pro fide agonizantibus. « Et in cognovisti semitas meas, » id est, oravi cum deficeret spiritus meus, et oravi ad te, quia tu omnium optime cognovisti semitas meas, » actiones, et studia mea, et nosti quam sine ulla justa causa hæc patior.

4. IN VIA HAC, QUAE AMBULABAM, ABSCONDERUNT LAQUEUM MIHI.

Docet afflictionem suam primum incopisse ab insidiis inimicorum, deinde ab aperta violentia.

Saul enim sæpe procuravit mortem Davidis per insidias, mittens eum ad prælia, et sperans in præliis occidendum; sed cum id non succederet, aperta vi illum aggressus est. Sic etiam Dominum nostrum sapientissimo tentarunt capere in sermone, ut eum perderent; sed cum sapientia vinceret malitiam, violententer eperunt, et per Pilatum crucifigi postularunt. « In via hac, quae ambulabam, » id est, in via justitiæ, et mandatorum Dei, in qua ambulabam, in ipsis semitis quas tu optime nosti, » absconderunt laqueum mihi. » Explicemus hoc exemplis: Saul obtulit filiam suam Davidi in conjugem, modo ille interficeret ducentos Philisteos, cum quibus tunc bellum justum erat populo Dei. Id autem fecit Saul, sperans Davidem in eo prælio interficiendum; sed ille a Deo adjutus obediit regi, et progressus ad prælium ducentos Philisteos interfecit. Sic etiam Pharisei observabant Christum, an sabbato curaret, ut postea dicerent: « Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit, » *Joan. ix*: ita ponebant laqueos in via mandatorum Dei; sed ille curabat, et ostendebat ea curatione non violari sabbatum, sicut vere non violabatur, cum essent illa opera non servilia, sed divina. Sic alias oblata adultera ponebant laqueos in via justitiæ, dicentes: Hanc « mandavit Moyses lapidare, tu quid dicis? » *Joan. viii*. Notat hoc loco S. Augustinus, in ipsa via Domini non posse poni laqueos, sed *juxta* viam, ut dictum est in *Psalm. cxxxix*: « Juxta iter scandalum posuerunt mihi; » unde et *Ecclesiasticus cap. ix*, dicit: « Ignoras, quia in medio laqueorum ingrederis? » Sunt enim laquei a dextris et a sinistris, in medio est via justitiæ. Quod ergo hic dicitur: « In via absconderunt laqueos, » intelligendum est opinione ipsorum, non revera; nam cum illi sint extra viam, et existimant se esse in via, ponunt laqueos juxta viam, existimantes se ponere in via: sed vir justus non declinat a via justitiæ, neque ad dexteram, neque ad sinistram, laqueos omnes evadit.

5. CONSIDERABAM AD DEXTERAM, ET VIDEBAM, ET NON ERAT QUI COGNOSKERET ME.

Hæc jam pertinent ad violentiam. Inimici enim, quibus insidiæ non profuerunt, convertunt se ad vim apertam. In illa autem pressura: « Considerabam, inquit, ad dexteram, » id est, auxilia amicorum, « et videbam, » nam qui mihi socius et amicus adesset; « et non erat, qui cognosceret me, » id est, nullus mihi notum se esse confiteri ausus est. Hæc Davidi conveniunt, qui Saulis persecutionem fugiens ad regem Achis pervenit, sed et ille inimicum se ostendit; proinde solus in spelunca se contulit. Sed apertus Christo accomodantur, qui in passione multos videbat a si-

nistris, id est, inimicos et adversarios: a dextris autem, id est, amicos et notos nullos habuit. Nam et Evangelista dicit: « Stabant autem omnes noti a longe; » et Petrus ipse, qui precipuus erat amicorum, cum juramento dixit: « Non novi hominem hunc. » Recte igitur Dominus dicebat: « Non erat, qui cognosceret me. » In hebraeo sunt verba infinitivi modi, *considerare, et videre*; sed modus infinitivus deservit etiam aliis modis, ac præsertim indicativo; et sensus etiam esse potest, servato modo infinitivo: Erat mihi considerare et videre, id est, considerabam et videbam, quomodo Germani et Turce, qui non tenent perfecte linguam italicam, vel latinam, dicunt: *Io stare Toloseo, Io stare Turco*, et passim utuntur modo infinitivo pro indicativo.

6. PERIT FUGA A ME, ET NON EST QUI REQUIRAT ANIMAM MEAM.

Ostendit se in his angustiis fuisse, ut non solum ab aliis auxilium habere non posset, sed neque fuga seipse juvare posset. « Perit, inquit, fuga a me, » id est, nullum remanet effugium. « Et non est qui requirat animam meam, » id est, non invenitur, qui sollicitus sit de vita mea, ne pereat. Et quidem David querebatur sibi aditum ad fugam corporalem non poterat, quia fugere non poterat: sed Christus dicit perisse a se fugam, quia fugere volebat, et ipse sibi, et Pater et fugam interdixerat. Fuga enim non minus perit ab illo qui non vult, quam ab illo qui non potest fugere. Et vere non erat, qui requireret vitam Christi, ut eam servaret, cum ipse idem dixisset: « Ego pono animam meam; » et: « Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, » *Joan. x*; et Patri dixerit: « Deus meus, ut quid dereliquisti me? » *Matth. xxvii*.

7. CLAMAVI AD TE, DOMINE, DIXI: TU ES SPES MEA, PORTIO MEA IN TERRA VIVENTIUM.

Exclusus David ab omni humano auxilio, ad Deum recurrit, cui nihil difficile est; et quoniam vir erat spiritalis, et noverat Deum aliquando amicos suos in terra peregrinationis lujus affligere, ut in patria gloriosius coronet, dicit: « Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, » hic in peregrinatione, « portio mea, » hæreditas videlicet, « in terra viventium. » Sed cum ad Christum hæc referuntur, accipienda sunt pro corpore ejus, quod est Ecclesia; vel, si in persona propria Christus loquitur, accipienda sunt de expectatione resurrectionis et gloriæ corporis, quasi dicat: Quia non est qui requirat animam meam, id est, vitam meam corporalem, ne pereat, « clamavi ad te, Domine, » Pater « dixi: Tu es spes mea, » id est, expectatio mea, ut non des « sanctum tum videre corruptionem, » sed ostendas illi vias vite; tu quoque es « portio mea in terra viventium, » id est, tu facies ut caro mea glorificata per resurrectionem adipiscatur per ascen-

sionem hereditatem suam in superna Hierusalem, quæ est terra viventium.

8. INTENDE AD DEPRECATIONEM MEAM, QUIA HUMILIATUS SUM NIMIS.

9. LIBERA ME A PERSEQUENTIBUS ME, QUIA CONFORTATI SUNT SUPER ME.

Duplici argumento petit a Deo liberationem, tum quia ipse nimium depressus sit, tum quia inimici ejus nimium sint exaltati, et adversum se innocentem viribus prævaluerint. « Intende ad deprecationem meam, » et tandem exaudi me, « quia humiliatus, » id est, depressus, et afflictus sum valde. « Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt, » id est, roborati sunt, et viribus aucti, ut facile prævalere possint. Hæc David merito dicebat, cum ipse solus lateret in spelunca, et hostis ejus Saul exercitum armatum duceret. Christus autem plane ad litteram dicere poterat: « Humiliatus sum nimis, » quia humiliavi semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. « Item « humiliatus erat nimis, » cum penderet inter latrones, cui jure convenit sedere super Cherubim. Vere etiam inimici ejus « confortati » erant valde, quando venit hora ipsorum, et potestas data est tenebris, ut in ipsum solem justitiæ ad tempus prævalere viderentur.

10. EDUC DE CUSTODIA ANIMAM MEAM AD CONFUTENDUM NOMINI TUO: ME EXPECTANT JUSTI, DONEC RETRIBUAS MIHI.

Quod attinet ad Davidem, S. Joannes Chrysostomus intelligit per *custodiam*, tribulationes et afflictiones, ob quas se in spelunca abiderat, ut sensus sit: Educ me de his afflictionibus, ut de hæc spelunca egressus, et libere ubique discurrens, laudem nomen tuum. Id enim « expectant » omnes « justi, » ut a tua providentia tribuatur mihi innocenti liberatio. Sed fortasse David, ut vir sanctus, et a Deo mirifice illustratus alius aspirabat, et de mortali corpore, tanquam de custodia educi desiderans, cum Apostolo dicebat: « Quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Illi enim vere confitentur nomini Domini, qui illic ascendent, ubi qui habitant, in sæcula sæculorum laudent Dominum, quod confirmatur verbis sequentibus: « Me expectant justi, donec retribuas mihi; » expectabant enim Prophetam justum anime sanctorum Patriarcharum in limbo, donec requies tribueretur ei; et angeli sancti in celo, donec vera atque æterna felicitas tribueretur meritis ejus. Sed quod attinet ad Christum, oral educi « de custodia » corporis passibilis et animalis, et induere per resurrectionem corpus impassibile et spirituale, « ad confutendum nomini Domini, » ut qui laboraverat predicando populis, deinceps requiescat laudando Patrem. Atque, ut S. Augustinus, S. Hieronymus et S. Hi-

larius docent, Christo maxime proprie convenit quod sequitur : « Me expectant justī, donec retribuas mihi ; » omnes enim justī, et qui mortui fuerant ab origine mundi, et qui vivebant in carne, ut Apostoli, alique fideles discipuli, expectabant maximo desiderio Christum resurgentem, et debita retributione gloriæ exaltatum, quia « ex plenitudine gloriæ ejus » omnes accepturi erant ; nam, quemadmodum dicit S. Joannes cap. vii : « Nondum erat Spiritus datus, quia

nondum Jesus erat glorificatus ; » sic etiam dicere possumus : Nondum anime sanctorum ex carcere limbi ad regna cælorum ascenderant, quia Rex gloriæ Christus in gloriam suam nondum introierat. Ex hebræo aliqui vertunt, *me coronant justī, pro me expectant*, sed vox כתר non solum coronare, sed etiam *expectare et sustinere* significat, ut perspicuum est ex Job. cap. xxxvi, vers. 2 ; nam quod legimus, *sustine me*, in hebræo est, כתר לי.

PSALMUS CXLIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — *Psalmus David, 1. quando persequatur eum Absalom filius ejus.*

Domine, exaudi orationem meam : auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua : exaudi me in tua justitia.

2. Et non intres in iudicium cum servo tuo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3. Quia persecutus est inimicus animam meam : humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi.

4. Et anxietus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5. Memor fui dierum antiquorum : meditatus sum in omnibus operibus tuis ; in factis manuum tuarum meditabar.

6. Expandi manus meas ad te : anima mea sicut terra sine aqua tibi.

7. Velociter exaudi me, Domine : defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam a me : et similis ero descendentibus in lacum.

8. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam : quia in te speravi.

Notam fac mihi viam in qua ambulem : quia ad te levavi animam meam.

9. Eripe me de inimicis meis, Domine ; ad te confugi.

10. Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

11. Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me, in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam,

12. Et in misericordia tua disperdes inimicos

V. s. h. — *Canticum [h. Psalmus] David.*

Domine, exaudi orationem meam, ausculta [h. auribus percipe] deprecationem meam in veritate tua ; exaudi me in justitia tua.

Et non venias ad iudicandum cum servo tuo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Persecutus est enim inimicus animam meam, confregit in terra vitam meam : posuit me in tenebris [h. collocavit me in tenebris] quasi mortuos antiquos [h. sæculi].

Et anxietus fuit in me spiritus meus : in medio mei sollicitum fuit cor meum.

Recordabor dierum antiquorum, meditabar omnia opera tua : facta manuum tuarum loquebar.

Expandi manus meas ad te : anima mea quasi terra sitiens ad te. SEMPER.

Cito [h. festina] exaudi me, Domine, defecit spiritus meus : ne abscondas faciem tuam a me, et comparabor descendentibus in lacum.

Fac me audire mane misericordiam tuam, quoniam in te confido :

Notam fac mihi viam in qua ambulem, quoniam ad te levavi animam meam.

Libera me de inimicis meis, Domine : ad te protectus sum,

Doce me, ut faciam voluntatem tuam, quia tu Deus meus : spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me : in justitia tua educes de angustia animam meam.

Et in misericordia tua dissipabis inimicos

meos, et perdes omnes qui tribulant animam meam : quoniam ego servus tuus sum.

meos, et perdes omnes tribulantes animam meam : ego enim sum servus tuus.

Argumentum. — « Tota est ad Deum versa oratio, et affectus pii ac flagrantis desiderii plena, sed plana ac facilis, scet emphatica nec luminibus orba. » Venema. Stropha duas, si lubet : 1-6, 7-12.

1. Carmen Davidis.

Jova, audi preces meas, ausculta deprecationem meam ; pro fide tua exaudi me, pro justitia tua.

2. Neque venias in iudicium cum servo tuo, nam non justus est coram te omnis vivens.

3. Nam persequitur hostis animam meam, proterit in terra vitam meam, habitare me facit in tenebris instar dudum mortuorum.

4. Et languet (deficit) apud me spiritus meus, in pectore meo stupet (alii, *turbatum est*) cor meum.

5. In memoriam revoco dies pristini temporis, cogito de omni opere tuo, de facto manuum tuarum meditor.

6. Expando manus meas ad te ; anima mea, ut terra languescens (siccatate, ad pluviam) ad te.

7. Propere exaudi me, Jova, conficitur spiritus meus ; ne occultes faciem tuam a me, ita ut similis reddar descendentibus in foveam (sepulcrum).

8. Audire me fac mane (cito) gratiam tuam, nam in te fiduciam colloco ; indica mihi viam, qua eam, nam ad te attollo animam meam.

9. Libera me ab hostibus meis, Jova ; ad (apud) te occulto me (in tuam tutelam confugio).

10. Doce me facere voluntatem tuam, nam tu es Deus meus ; spiritus tuus bonus ducat me in solo recto.

11. Propter nomen tuum, Jova, vivum me servabis, pro justitia tua educes ab angustis animam meam.

12. Et pro gratia tua ad silentium rediges (delebis) hostes meos, et perdes omnes adversarios animæ meæ : nam ego servus tuus sum.

NOTÆ.

Vers. 1. Quæ h. l. memoratur *justitia* Dei non est severi iudicis justitia, quæ respicitur vers. 2, sed illa quæ cernitur in vindicandis misere oppressis. — Vers. 3. *Dudum mortuorum*, propr. *mortuorum sæculi*, quorum memoria omnis evanuit. Alii, *instar mortuorum in omne tempus*, qui nunquam ad vitam redeunt : nec hoc male. — Vers. 5. *Dies pristini temporis*, quibus sæpe cultores suos ex angustis eripuisti. — Vers. 8. *Viam*, agendi rationem, ut dignus tuo favore evadam ; vel : ut pericula evitem, quod minus placet. *Ad te attollo*, etc., i. e. ad te me converto. — Vers. 10. *Solum rectum est via pietatis et virtutis*, vel felicitatis : sed prius præfacet.